

Base de consens territorial

Document inicial

Punt de partida Grup Motor Comarcal

març 2023

- 1** En relació al procés de
TRANSICIÓ ENERGÈTICA
- 2** En relació a la qüestió específica de la
**IMPLANTACIÓ D'INSTAL·LACIONS
EÒLIQUES I FOTOVOLTAIQUES**
- 3** En relació a la
DEMOCRATITZACIÓ DEL SECTOR ENERGÈTIC
i la governança en la implantació de les EERR

elaborat per:

EUREMON

1 En relació al procés de TRANSICIÓ ENERGÈTICA

La transició energètica respon a la necessitat de tenir en compte els límits biofísics del planeta i la situació d'emergència climàtica. En aquest sentit, és clau reduir i fer eficient el consum energètic.

La tecnologia fotovoltaica i eòlica es presenten com a principals fonts de producció energètica renovable.

La transició energètica comporta implícitament un canvi social.

— Ja sigui perquè el canvi social és un factor que s'anirà donant conjuntament a la resta de canvis (promoció d'instal·lacions, canvis normatius, incentius econòmics...).

— Ja sigui perquè serà necessari fer un canvi de mentalitat i hàbits (replantejar-nos quant i com consumim, adaptar-nos a la disponibilitat no continua de la producció renovable...).

— O bé perquè es promourà expressament un canvi en les formes de gestió de l'energia perquè la capacitat de producció, distribució i consum estigui en mans de les persones (control social de l'energia).

Per abordar el procés de transició energètica a l'Alt Penedès cal tenir present:

— La sensació que hi ha una *inconsciència col·lectiva de la gravetat* de l'emergència climàtica global i de la necessitat de fer un canvi de model energètic.

— La percepció que *la qüestió és enormement complexa i envoltada d'incertesa*; per falta de coneixement i informació sobre la qüestió, per desconcert sobre el camí a seguir (qui ho hauria de liderar i com fer-ho), sensació de situació insuperable...

— *Dificultat per trencar les inèrcies, cultura i model energètic actual*;

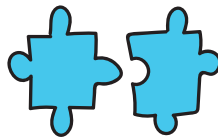
- Degut a la creença en el progrés i el creixement il·limitat, el consumisme, la visió a curt termini i antropocèntrica, el tecno-optimisme, etc.

- Degut a que el sistema institucional i econòmic no està pensat per a les energies renovables i posa traves (no promoció del fet comunitari/local, pressions dels poders econòmics, manca d'implicació pública, legislació massa complexa perquè el ciutadà accedeixi a ajudes...).

- Situació que demana un gran esforç per incentivar el canvi, i que, en conseqüència, genera cansament, impotència, desesperança...

—*L'esperança en un futur millor, basada en:*

- Les ganes que hi hagi un canvi, de conèixer i impulsar iniciatives. Conjuntament, amb la presència d'experiències i organitzacions a l'Alt Penedès que estan treballant la qüestió.
- La cada vegada major consciència sobre la problemàtica (i presència de la qüestió en els mitjans) i la gran sensibilització de les noves generacions.
- La voluntat de preservar l'entorn i el paisatge que ens porta a pensar en allò col·lectiu.
- Els avantatges materials i d'estalvi econòmic que obté la ciutadania i empreses amb les energies renovables.
- Les finestres d'oportunitat que s'han obert a nivell normatiu i institucional (legislació europea, òrgans comarcals...).

2 En relació a la qüestió específica de la IMPLANTACIÓ D'INSTAL·LACIONS ÈOLIQUES I FOTOVOLTAIQUES

S'aposta per un nou model energètic descentralitzat i de proximitat. En aquest sentit, es contempla una implantació en la que:

- Es prioritza la producció per a autoconsum (no com a activitat industrial per a treure benefici) i que aquesta producció serveixen per a millorar el sistema energètic dels municipis.
- Es busca respostes de proximitat, amb escala territorial, que evitin pèrdues en la distribució (i no macro-instal·lacions que impliquin línies d'alta tensió).
- Es distribueixen les instal·lacions perquè no quedin massa concentrades, és a dir, es prioritza espais mosaic amb superfícies més petites. I es dimensionen les instal·lacions segons el volum del municipi (criteri de proporcionalitat a escala municipal).

Es demana que el paràmetre energètic i les energies renovables es compatibilitzin amb altres necessitats existents i s'integrin en la pròpia matriu, dinàmiques i realitat territorial:

- Cal buscar la manera de que la tecnologia renovable pugui conviure amb l'ús actual del sòl perquè aquest mantingui la seva funció i sentit global.

— Concretament, es parla de: 1) mantenir la identitat penedesenca; és a dir, que territorialment segueixi predominant el paisatge de la vinya, 2) de la necessitat de pensar també en la sobirania alimentària, 3) d'evitar al màxim l'impacte visual, 4) de minimitzar els danys ambientals i sobre la fauna, i 5) de procurar que no es vegin afectats espais amb usos socials i d'esbarjo.

— L'opció de l'agrovoltaïisme com a mecanisme de compatibilitzar i, fins i tot, activar sinergies, entre l'activitat agrícola i la producció d'energia és una opció per explorar i que s'ha de valorar des del punt de vista tècnic i econòmic, però, també des de la perspectiva social i territorial.

Cal estar alerta de possibles efectes no desitjats i certs riscos que pot comportar la implantació de les EERR:

— Per exemple, evitar que es pugui accentuar l'abandonament de l'agricultura (degut a la desigualtat de rendes entre una activitat econòmica i l'altra), que es desplaci o s'afecti a altres recursos energètic propis (com la biomassa) que ja té la comarca, que en els llocs propers a la instal·lació hi hagi una migració de persones cap a altres zones "no afectades" o una devaluació del patrimoni immobiliari.

— Tenir en compte la sostenibilitat de les noves formes de producció d'energia i valorar les seves possibles externalitats. Per exemple, la possible escassetat de materials i la dependència de països com Xina en la fabricació de les plaques, dels residus que genera, l'especulació que es dona, del risc de tapar el sòl de la llum del Sol ("la llum solar aporta nutrients"...), etc.

Més enllà dels beneficis globals de la producció renovable de l'energia, s'espera que la instal·lació solar i/o eòlica tingui sentit local i aporti beneficis i oportunitats a aquest nivell. I, en tot cas, que *s'asseguri el retorn al territori de la implantació renovable* (ja sigui amb recursos econòmics, subministrament elèctric renovable, reactivació econòmica local, etc...).

Es demana que, a l'hora de decidir la configuració del mapa d'EERR, també s'hagin de tenir en compte les instal·lacions elèctriques d'evacuació i distribució que caldran, com es faran i per on passaran. I el que tot això implica.

A l'hora de decidir la localització de les instal·lacions de producció renovable, cal tenir en compte la viabilitat tècnica i econòmica i la normativa vigent com a criteris fonamentals. Però, per sí sol això no és suficient per decidir la localització d'EERR.

Si es tracta de prioritzar el tipus d'espais amb capacitat d'acollida d'EERR, *caldria seguir el següent ordre en la selecció d'espais:*

1. Teulades i sostres d'edificacions (residències, indústries, equipaments, crear pèrgoles en places, mercats i pàrquings...).
2. Infraestructures (carreteres, canals, làmines artificials d'aigua, corredors ferroviaris, adaptats a pantalles visuals i acústiques, espais intersticials residuals...).
3. Zones degradades i espais altament transformats (abocadors, pedreres, extraccions mineres, terrenys militars abandonats, sòls contaminats, polígons industrials, centres comercials, ports, circuits, espigons...).

4. Zones urbanes i industrials sense consolidar (programats que no es preveu desenvolupar). O espais periurbans en desús.

5.I, per últim: zones de baix valor agrícola, forestal o paisatgístic.

Cal incloure la possible afectació de la biodiversitat, de la salut i l'impacte visual en la valoració de les renovables, i buscar maneres de minimitzar-los. En tot cas, com és evident la diferent percepció d'aquests impactes, seria adequat fer una valoració conjunta tenint en compte:

— Aspectes de percepció i valoració personal (major o menor resistència al canvi, major o menor filia per la tecnologia, creences sobre la relació rural-urbà, sobre què implicarà la transició energètica, la proximitat de la instal·lació a espais de quotidianitat, etc.).

— La naturalesa del lloc, de l'entorn en el que es fa la instal·lació.

— El projecte específic d'instal·lació (tipus, dimensions, aspecte, distribució...).

3 En relació a la **DEMOCRATITZACIÓ DEL SECTOR ENERGÈTIC** i la governança en la implantació de les EERR

Cal escoltar a la societat civil i els diferents agents del territori (com els governs locals, entitats...), i que aquests han de poder intervenir en el debat energètic. Es parla de maximitzar la implicació dels ciutadans, que l'administració exposi la informació a la ciutadania abans de prendre cap decisió, de democràcia directa, que caldria buscar el màxim consens a l'hora de decidir el lloc en el que s'instal·len les EERR, etc.

En aquest sentit, es planteja la necessitat d'empoderar als agents del territori i a les persones, i de trobar la manera que prenguin lideratge i acció. I que arribin a generar propostes.

Per impulsar aquest empoderament caldrà tenir en compte els frens detectats:

— L'individualisme (la dificultat en l'assumpció de compromisos personals en allò col·lectiu i la tendència a cercar solucions individuals).

— Creences “desincentivadores” com creure que les grans empreses energètiques no renunciaran als seus privilegis en favor de la democratització del sistema.

— Poca pedagogia, poca realització de tallers ciutadans, de presència en les escoles. I dificultat per crear grups de treball i participació.

— No atrevir-te a participar per falta de coneixement, per sentir-se ignorant en el tema.

— El desconeixement sobre experiències comunitàries i/o locals de canvi de model energètic que ja s'estan fent.

— Poca implicació política que doni força a les iniciatives socials que van sorgint.

I, ahora, *aprofitar les oportunitats i/o accions detectades:*

— El creixent sentit de cooperativisme/associacionisme i de mentalitat col·lectiva i social per encarar el bé comú.

— L'educació responsable a les escoles i fer divulgació científica i tècnica sobre la qüestió.

— Realitzar experiències pilots des de la base social i col·lectiva.

— Experiències de comunitats energètiques en el Penedès que ja estan estudiades i/o en promoció (Sant Jaume, Mediona, Covides...) que van posant el tema en l'agenda política i social.

— Conscienciació creixent vers el factor econòmic - l'increment dels costos de l'energia, la "carestia energètica", situacions de crisi (com la guerra) i l'oportunitat d'accedir a ajudes públiques.

Es considera fonamental:

— *I que hi hagi suficient informació i coneixement disponible per poder prendre les decisions correctes i per veure realment què implica aquesta transició. I comptar "amb la implicació d'experts independents".*

— Que hi hagi claredat i transparència del procés i el marc decisional previst (sobre què es decideix i com). I transparència entorn els projectes de fotovoltaica i eòlica que es presenten al territori.

És desitjable adoptar una visió comunitària de la qüestió energètica, facilitar la col·laboració de tothom, i aconseguir que la ciutadania no adopti simplement el rol de client en les noves iniciatives d'energies renovables ni participar només en el finançament, sinó que la ciutadania acabi coresponsabilitzant-se de la gestió i governabilitat del sistema energètic (implicar-se en el dia a dia i en les decisions estratègiques, comprendre el sistema energètic i els seus hàbits...).

